

Det styrket børneliv

af Peter Rod

www.læreplanstræet.dk

"Ydre ensformighed og indre rutiner er forundringens værste fjende"

(John Dewey)

"I virkeligheden sker barnets

udvikling kun ved legeaktiviteter"

"Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd."

selvskabende og rastløst, men inspireres af forbilleder"

(Lev Vygotskij)

"Mennesket er

"Dannelsesbegrebet indbefatter, at jeg må finde min vej, når jeg møder

de andres forventninger"

"Dannelse er øvelse, øvelse, øvelse ..."

(Steen Nepper Larsen)

"Pædagogik er at ville noget med nogen"

(K.E. Løgstrup)

(Steen Nepper Larsen)

udvikling kun ved legeaktiviteter"

(Peter Sloterdijk)

Kære læser,

Jeg har skrevet dette essay på baggrund af KL og BUPL's aktuelle analyse: *'At pædagogerne ønsker en leder, der er en tydelig rollemodel og går forrest i den pædagogik, der praktiseres'*.

Essayet er inspiration til, hvordan ledere og pædagoger gennem praksisfællesskaber skaber en styrket organisering af børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle hverdagens mange timer.

Med venlig hilsen,
Peter

Det styrket børneliv

cand. pæd., lektor emeritus **Peter Rod**

peter@blichfeldtrod.dk

www.læreplanstræet.dk

grafik **Studio Yanosen**

contact@yanosen.studio

udgave 23.08.2024

I denne serie findes der også følgende essays:

- Børneperspektivernes mulighedsrum
- Evaluering i et børneperspektiv
- OMorganisering i dagtilbud
- Her spilder vi ikke børnenes tid

www.blichfeldtrod.dk/materialer

Indhold

Fra pasning til den styrket pædagogiske læreplan	1
Kindergarten	1
Casa del Bambini	1
Reggio Emilia	1
Det kommunikerende barn	1
Det styrket pædagogiske dagtilbud	2
Velkommen til det styrket pædagogisk dagtilbud 'Børneliv'	3
Pædagogiske praksisfællesskaber	3
Det pædagogiske team	3
Børnelivs hverdagsrytme og daglige rutiner	4
Styrket organisering i vuggestuen	5
Styrket organisering i børnehaven	6
Visuel pædagogisk tilrettelæggelse i praksisfællesskaber	8
Læreplanstræet	8
Brainstormingsprocessen	9
Guld i nabolaget	10
Før og efter-aktiviteter	10
Evalueringskultur i det styrket pædagogiske dagtilbud	11
Refleksionsbladet	11
Interaktiv evalueringsproces	11
Faglig refleksion med refleksionsbriller	12
Evaluering med skalaspørgsmål	12
Næste praksis	12
Teoretisk afrunding af begreberne i styrket organisering	13
Det styrket pædagogiske dagtilbud	13
Styrket organisering	13
Praksisfællesskaber	13
Børnefællesskaber	14
Det pædagogiske team	14
Kilder	15

Fra pasning til den styrket pædagogiske læreplan

Kindergarten

Friedrich Fröbel opfinder børnehaven (Kindergarten) i 1850'erne og udvikler den første selvstændige forskolepædagogik. Fröbel udvikler spidsfindigt legetøj og beskæftigelsesmaterialer, som pædagogerne skal bruge til børnenes udviklende leg. Den traditionelle danske rammesætning og organisering af børnehaver stammer fra Hedevig Baggers tanker i 1930'erne om, at børnehaver skal ligne hjem så vidt muligt, indrettet med stuer og personalet skal være 'hjemmets stedfortræder'. Bagger foretrækker mere let tilgængelige legeformer end Fröbel, og aktiviteterne i børnehaven går fra undervisning til mere legeprægede sanglege, fingerlege, rytmik og gymnastik.

Casa del Bambini

Næste store udvikling starter med Maria Montessori oprettelse af børnenes hus (Casa del Bambini). Det er en førskole, fordi Montessori tror på, at den hjælp til udvikling, som små børn skal have, er den samme, som større børn skal have. For Montessori er der tale om overvåget og ledet selvudvikling, fordi børn besidder en form for personlighed og begavelse, som det er pædagogerne opgave at sætte fri. Børn udvikler sig ved at skabe noget selv gennem deres leg med forskellige materialer.

Reggio Emilia

Lige efter Anden verdenskrig opretter Loris Malaguzzi dagtilbud i Reggio Emilia. Reggio Emilia pædagogikken lægger vægt på barnets perspektiv, at børn har uanede ressourcer, som bare skal vækkes af indsigtfulde pædagoger, der lytter til barnet, samt børns kunstneriske udtryk og arbejde i værksteder med helhedspræget pædagogik i emneforløb. I Reggio Emilia pædagogikken har lokalernes indretning har en særlig betydning for børnenes leg og læring: rollelegerum, malerrum, eventyrtrum, læserum osv. At rummene bliver kodet.

Det kommunikerende barn

Daniel Sterns forskningsresultater i 1990'erne ser det spæde barn for at være kommunikerende og har 'et selv', der rummer kompetencer og er disponeret for at søge og engagere sig i læreprocesser med stor motivation. Stern mener, at relationen og tilknytning mellem barnet og dets omsorgspersoner er vigtig for, hvordan barnet kommer til at udnytte sit medfødte potentiale. Tilknytning er en dynamisk proces, hvor relationen mellem barn og omsorgspersoner spiller en afgørende rolle for barnets udvikling af identitet og følelsesmæssig stabilitet.

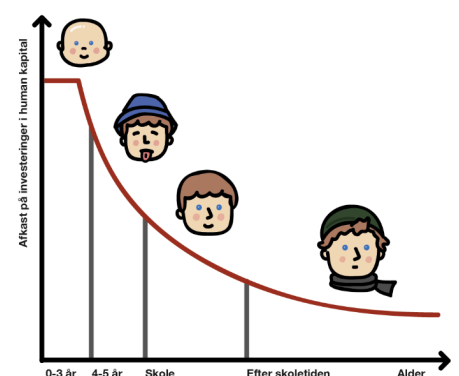
Det styrket pædagogiske dagtilbud

Dagtilbudsloven fra 2018 er det lovfastlagte grundlag for dagtilbuds kerneopgave. Det helt centrale for rammen for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse er, at det pædagogiske læringsmiljø er til stede hele dagen, og børnenes læring ikke er afgrænset til halvanden times pædagogiske aktiviteter om formiddagen. Det pædagogiske dagtilbud skal altid tilrettelægges, så det inddrager hensynet til 'børnenes perspektiv og deltagelse' og 'børnefællesskabets sammensætning med børnenes forskellige forudsætninger'.

Al leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for. Relationer og venskaber er afgørende, hvor alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet og blive respekteret. Det er det pædagogiske personale og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet. Det pædagogiske læringsmiljø, hvor legen skal være grundlæggende, og tage udgangspunkt i et børneperspektiv, uanset om der er tale om hverdagsituationer, børneinitierede aktiviteter eller voksenplanlagte forløb. Vi skal huske på, at barndommen har værdi i sig selv.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed. Både i dagtilbudsloven og i den styrkede læreplaner sættes der krav til, at der arbejdes målrettet med relationelle - og sociale kompetencer samt tryghed. Det er derfor centralt, at organiseringen understøtter og inviterer til mange forskellige former og størrelser for socialt samvær i børnefællesskaber.

Nobelpristageren James Heckmans økonomiske forskning i USA i 00'erne viser, at det er dagtilbuddet, der er den mest udslagsgivende positive faktor for barnets udviklingen (Asmussen og Ottsen). *"Forskellen mellem de bedste og de dårligste børn ved folkeskolens afslutning er stort set den samme, som da de begyndte i skolen"*, siger Heckman i et interview i Mandag Morgen i 2014. Heckmans pointe er, at barnets skæbne er afgjort før skolestart, derfor skal ressourcerne investeres i høj kvalitets dagtilbud.

Velkommen til det styrket pædagogisk dagtilbud 'Børneliv'

I dette essay besøger vi det fiktive styrket pædagogiske dagtilbud 'Børneliv' for at se, hvordan den styrket organisering kan danne grundlag for det empatiske samspil i et børneperspektiv mellem børnene og det pædagogiske personale.

Pædagogiske praksisfællesskaber

Hedevig Baggers organisering af dagtilbud i 'stuer' hører til i en anden tid, og et andet pædagogisk grundlag. I corona tiden organiserede vi os i små praksisfællesskaber med de samme børn og det samme pædagogisk personale. Hvordan udnytter vi den læring til at skabe en forandring og innovativ i måden, vi organiserer os på i dagtilbuddet Børneliv?

En innovation der også rummer udfordringen med, at der mangler uddannede pædagoger og normeringen. Og det, at dagtilbuddet ikke længere er en 'førskole' med et pensum, men hvor legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.

Dette børnesyn er også forældrenes (Generation Z). De værdsætter individualisering i uddannelse og opdragelse. De ønsker, at dagtilbud skal tage hensyn til deres børns unikke behov og interesser, hvilket fører til en mere skræddersyet læringsoplevelse med aktiviteter og tilgange, der understøtter hvert barns udvikling.

Det innovative svar på individualiseringen og mere skræddersyet læring er, praksisfællesskaber, hvor det at være barn er en værdi i sig selv, som skal værdsættes og støttes i at udfolde sine potentialer af det pædagogiske personale.

Det er et praksisfællesskab, hvor børnenes perspektiver ses som grundlaget for den relationsorienteret pædagogik. Fællesskabets 'praksisser' (Wenger) handler om barnets 'nye' måder at handle, tænke, føle og opleve på - en praksis, der peger fremad, så barnet udfolder sine potentialer, lærer og udvikler sig (Vygotskij).

Et praksisfællesskab består af et børnefællesskab og et pædagogiske team med interagerende pædagogiske personaler. De pædagogiske praksisfællesskabers størrelse er tilpasset efter børnegruppernes alder og modenhed. Praksisfællesskaber kan fleksibelt i løbet af dagen opdeles i mindre børnefællesskaber og samles igen. Et mindre børnefællesskab kan være fra én pædagogisk medarbejder og et passende antal børn, fx i legezoner, på udearealet, i spisesituationer og på ture.

Det pædagogiske team

I praksisfællesskaber er det pædagogiske personale organiseret i team, der størrelsesmæssigt er tilpasset antallet af børn i børnefællesskabet, deres alder og modenhed.

Det er et krav (Dagtilbudsloven § 8, stk. 3), at det pædagogiske læringsmiljø skal være til stede hele dagen. Det indebærer, at børnenes læring ikke er afgrænset til halvanden times pædagogiske aktiviteter om formiddagen, men finder sted hele dagen og i de daglige rutiner som fx bleskift, frokost, oprydning, når børnene tager tøjet på og af i garderoben, så børnene i praksis har mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes i hverdagens mange timer.

Dette fordrer, at der er pædagogisk personale tilpasset antallet af børn, deres alder og modenhed i praksisfællesskaber fra om formiddagen omkring kl. 08.30-09.00 og indtil kl. 14.00-14.30, hvor alle børn samles i den 'fælles eftermiddag'.

På hver side af tiden i praksisfællesskaberne er der en morgenåbning, hvor pædagogisk personale møder ind i den 'fælles morgenmodtagelse' i takt med, at børnene kommer og en eftermiddag, hvor antallet af pædagogisk personale nedtrappes i takt med at børnene afhentes.

På hjemmesiden 'Viden På Tværs'¹ er der inspiration til, hvordan et godt arbejdsskema kan tilrettelægges for et pædagogisk team. Et anderledes og gennemprøvet arbejdsskema er arbejdsskemaet for 'udflytterbørnehaver', hvor det pædagogiske personale har 4-dages arbejdsuge med 8 timer pr. dag samt en åbner og lukker i løbet af ugen. I udflytterbørnehavers praksisfællesskab er det, det samme pædagogiske personale der er med bussen ud og hjem, og der er sammen med børnene hele dagen. Den organisering skaber færre skift i børnenes relationer til de interagerende pædagogiske medarbejdere.

Børnelivs hverdagsrytme og daglige rutiner

- A Fælles morgenmodtagelse²
- B Praksisfællesskaberne dannes efterhånden som børn og det pædagogiske personale kommer
- C Børnemøder og 'morgenhapser' i praksisfællesskaberne
- D Legende læring i praksisfællesskaberne (børne- og vokseninitierede aktiviteter og lege³)
- E Frokost i praksisfællesskaberne
- F Legende læring i praksisfællesskaberne (børne- og vokseninitierede aktiviteter og lege)
- G Eftermiddagsfrugt i praksisfællesskaberne
- H Fælles eftermiddage og afhentning

1: VPT Dagtilbud <https://vpt.dk/sektion/dagtilbud>

2: Mange dagtilbud tager imod børnene ved lågen, som de fik gode oplevelser med i Covid-19 årene.

3: Rod & Blichfeldt, 2018 - Harts deltagelsesstige, s. 49

Styrket organisering i vuggestuen

I vuggestuen er der tre praksisfællesskaber for de 0-2årige børn. Børnefællesskabet i de enkelte praksisfællesskaber varierer i størrelse efter børnenes alder og modenhed og det pædagogiske teams størrelse er afstemt i forhold til, hvordan læringsmiljøet tilrettelægges og understøttes, at børnene får de bedste betingelser for at trives, lære og udvikle sig. Skal der være 9 børn i fællesskabet, færre eller flere? Det tilpasses praksisfællesskabet efter og dermed også det pædagogiske teams størrelse.

Pædagogikken i praksisfællesskabet med de **yngste børn** i vuggestuen handler om omsorg og tryghed. Børnefællesskabet er meget lidt selvhjulpne og kræver ekstra ressourcer i det pædagogiske team for at understøtte omsorg og børnenes tryghed. En uforudsigelighed i den daglige rytme vil få det enkelte barn til at føle usikkerhed, ængstelighed og utryghed. Når børnene bliver 18-20 måneder og viser nysgerrighed på verden omkring dem, rejser de videre til nye venner i vuggestuen, i overgangen til det nye praksisfællesskab er der kendte voksne med i indkøringen.

I **mellemgruppen** i vuggestuen er børnefællesskabets alder og modenhed også basis for antallet af børn i praksisfællesskabet. Børnefællesskabet er nu mere selvhjulpent og kræver lidt færre ressourcer end i praksisfællesskabet med de yngste børn. Legetyper i dette praksisfællesskab er alenelege og parallelege, som børn leger i forskellige udgaver afhængig af alder, modenhed og graden af voksendeltagelse og involvering på børnenes præmisser.

I storegruppen i vuggestuen er de **ældste børn** . I dette praksisfællesskab skal den æstetiske indretning af legerummet være med 'gemmesteder', og sansehuler fx et bord med tæppe over, som de kan kravle ind uden og ud igen. Fjern plastlegetøj og erstat det med ting i naturmaterialer, så som træ, stof, skin, metal og sten, bomuldsbolde - ting som børnene flytter rundt med. Musik er en stor del af deres leg, den kan opstå som spontanleg med lyde, så som trommer, rasleæg, og når det pædagogiske personale danser med dem og leger rytmelege og sanglege.

Når børn vokser ud af vuggestuens praksisfællesskab for de største børn, er det tiden at rejse videre og gense deres gamle venner, som nu er i børnehavens lillegruppe. Det er kendte voksne fra praksisfællesskabets pædagogiske team, der tager en lille gruppe børn med i børnehaven, og 'kører dem ind' i børnenes nye praksisfællesskab, således overgangen bliver trygt for børnene, og de kommer til at trives i det nye praksisfællesskab.

Styrket organisering i børnehaven

Leg er børns foretrukne aktivitet og måde at være sammen på også i børnehaven. Legen skal støttes, guides og rammesættes af interagerende pædagogisk personale. I børnehaven bliver alt ting større, praksisfællesskabet bliver større. Skal der være 18 børn i praksisfællesskabets børnefællesskab, færre eller flere? Børnenes alder og modenhed er rammen for størrelsen på de praksisfællesskaber, der styrket organiseres i børnehaven. Legemulighederne både inde og på udearealet bliver flere. Det skaber læringsmuligheder for, at praksisfællesskaberne kan tage på tur og udnytte de mange tilbud fra teater, museer, biblioteker, musikskoler, naturskoler eller udforskning af skoven, stranden og havnen, alt efter børnenes alder og modenhed.

Praksisfællesskaber for de **yngste børn** skaber et børnemiljø, der fører børnene videre i deres sociale, emotionelle og kognitive udvikling. Det pædagogiske team bruger spontant børnenes legeindhold som pejlemærker for, hvad der optager børnene, og hvad det interagerede pædagogiske personale i teamet skal understøtte, som kan være en udfordring for børnenes læring og udvikling. Indholdet i de pædagogiske læringsmiljøer skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. I praksisfællesskaber med de yngste børnehavebørn, er det eventyrlige og æstetiske legemiljø indrettet til forestillingslege, fantasilege og sproglige lege, udklædningslege, rollespilsagtige lege. Så børnenes sociale læring og udvikling fremmes gennem legen og eksperimenter som *"Hvad kan jeg her?"*

Jeg går ind for 'børnearbejde' i dagtilbud, selv om det blev forbudt i 1913. Børn skal i samspil med det pædagogiske personale deltager i alt 'arbejdet' i praksisfællesskabet, så som medbygger af forhindringsbaner, lave bål, dække bord, rydde op både inde og på udearealet, pakke rygsække, gå med til supermarkedet for at hente noget, osv.

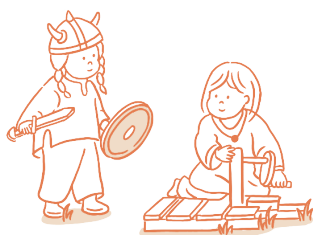

Praksisfællesskaber for det **mellemste** børnefællesskab i børnehaven tager alle på tur til aktiviteter i skoven eller ved vandet, deltager i 'Haver til maver', forløb på naturskoler og musikskoler, kunstprojekter på museer, biblioteker og sport. De eksterne tilbud og forløb er bemandet med fagligt personale, der er uddannet indenfor de aktiviteter og forløb de tilbyder.

Ved at samarbejde med de eksterne læringsmuligheder for børnene, tilføres der praksisfællesskabet både viden og ressourcer, som det pædagogiske team nødvendigvis ikke selv råder over.

Den viden og praksis, som det pædagogiske team tager med hjemme, bruges i tilrettelæggelse af aktiviteter i de pædagogiske læringsmiljøer.

Husk - at det skal fremgå af dagtilbuddets pædagogiske læreplan, hvordan praksisfællesskaberne samarbejder med de eksterne faglige miljøer med etablering af de pædagogiske læringsmiljøer for børnene⁴.

I praksisfællesskaber med de **ældste børn** i børnehaven skaber det pædagogiske team og børnene noget sammen. De 5-6-årige er klar til indlevelse og nye oplevelser. Forskning viser, at i slutningen af børnehavealderen er det tidspunkt, hvor børn leger flest fantasilege. Det er nu læringsmiljøerne navngives som Stenalderen, Middelalderen eller Vikingerne og aktiviteterne kan tilrettelægges som Storylineforløb (Falkenberg og Håkonsson).

Læringsmiljøet er en fremadskridende fortælling, der følger storylinemetoden, så børnene har en oplevelsespræget tilgang ved opdage, udforske og handle. En vigtig pædagogiske pointe er, at børnene hele tiden bliver klar over, at deres egen kreativitet og tænkning er værdifuldt.

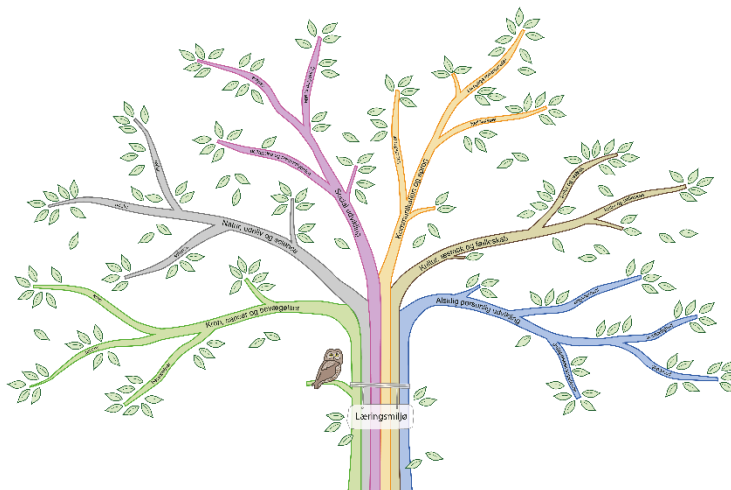
Praksisfællesskabets lokaler bliver ryddet for alt, nu skal der laves kulisser og alle børn og voksne vælger et navn og tegner sig selv, der passer i tiden og på stedet, hvor det foregår. Der laves dragter, så alle bliver en del af verdenen, og der tages på ture til historiske steder og på museer, biblioteket for at få inspiration - et helt univers faciliteres af det pædagogiske personale ved hjælp af Storylinemetodens 'nøglespørgsmål' og 'aktiviteter'. Storylinen suppleres med sange, fortællinger, eventyr fra det univers som børnene sammen med interagerende personaler udforsker.

Den pædagogiske filosofi bag den æstetiske tilgang er: "Hvad jeg hører, glemmer jeg", "Hvad jeg ser, husker jeg", "Hvad jeg gør, forstår jeg".

4: Dagtilbudsloven § 8, stk. 6

Visuel pædagogisk tilrettelæggelse i praksisfællesskaber

Ledelse er en holdsport, hvor alle er medspillere, voksne og børn i at skabe en høj kvalitet i læringsmiljøer. Et læringsmiljø, der sætter rammen i en given periode for aktiver i praksisfællesskabet, der understøtter børnenes kropslige, sociale, emotionelle og kognitive læring og udvikling. Navnet på et læringsmiljø kan knytte an til årstiden, fx fastelavn, påske eller jul. Det kan også knytte an til en periode, fx forår, sommer, efterår, vinter. Mange praksisfællesskaber navngiver deres læringsmiljø efter et pædagogisk tema, fx krible-krable, bondegården, cirkus, eventyr, skoven, standen (FN's verdensmål). Det er den pædagogiske fantasi, der sætter rammerne for navngivningen af læringsmiljøerne, der indgår i dagtilbuddets pædagogiske læreplan.

Læreplanstræet

Når det pædagogiske team skal tilrettelægge et læringsmiljø, er den min erfaring af Læreplanstræet⁵ (Rod & Blichfeldt) er godt visuelt pædagogiske værktøj.

Læreplanstræet er grafisk designet som et træ med en stamme og seks store grene. Grenene symboliserer de seks læreplanstemaerne. På hver gren er der et antal kviste med de fokusområder, der er inden for det pædagogiske læreplanstema.

Som det første i arbejdet med Læreplanstræet er at navngive læringsmiljøet, ved at sætte navnet nederst på træets stamme. Næste trin er at brainstorme på mulige pædagogiske aktiviteter, der kan indgå i læringsmiljøet, hvad enten det er i børnenes leg, hverdagens rutiner eller de tilrettelagte aktiviteter. Praksisfællesskaberne tilrettelægger læringsmiljøer i samspil med børnene, således de tilrettelagte aktiviteter passer til børnenes alder og modenhed.

5: <https://www.blichfeldtrod.dk/materialer>

Brainstormingsprocessen

Brainstormingen foregår ved, at der sættes små Post-It med konkrete aktiviteter som blade på Læreplanstræet. Læreplanstræet lægges på gulvet, og det pædagogiske personale spørger børnene, "Hvad skal vi.....?" og skriver børnenes ønsker på Post-It-sedler og sætter dem på Læreplanstræet.

Tænk også i jeres brainstorming over, at de fleste aktiviteter kan foregå både ude og inde. Udeaktiviteter kan skrives på en farve Post-It, indeaktiviteter på en anden farve. Som inspiration til brainstormingen kan der besøges Grønne Spirers hjemmeside⁶, hvor der 350 manuskripter til naturaktiviteter, FN's 17 verdensmål⁷ med manuskripter til aktiviteter for børn, eller mit interaktive essay 'Her spilder vi ikke børnenes tid'⁸. Essayet har interaktive link til en lang række aktivitetsforslag.

De pædagoger der arbejder med Læreplanstræet, har den oplevelse, at beskrivelserne af aktiviteterne på Post-It-sedlerne skal være konkrete. Skriv fx sangen 'Jeg gik mig over sø og land' i stedet for at skrive 'syng', således børnene og dem fra det pædagogiske team, der plukker aktiviteten fra Læreplanstræet konkret ved, hvad der er tænkt med aktiviteten.

Det er min erfaring, at det er en god idé at starte brainstormingsprocessen på grenen 'Krop, sanser og bevægelse' og lade processen bevæge sig med uret rundt på de andre grene, afsluttende med grenen 'Alsidig personlig udvikling'. Husk, barnets stemme i brainstormingen.

6: https://groennespirer.dk/naturaktiviteter?f%5B0%5D=laererplans_omraade%3A334&page=1

7: <https://www.herningbib.dk/born-og-unge/de-mindste/verdensmal-de-sma>

8: <https://www.blichfeldtroed.dk/materialer>

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringens kultur⁹. Hermed forstås, at det pædagogiske personale og ledelsen løbende forholder sig reflektivt til, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnefællesskabets trivsel, læring, udvikling og dannelse. Der er ikke hensigten, at det enkelte barn skal evalueres, men hvorvidt det pædagogiske læringsmiljø fører til den trivsel, læring, udvikling og dannelse hos børnene, der ønskes.

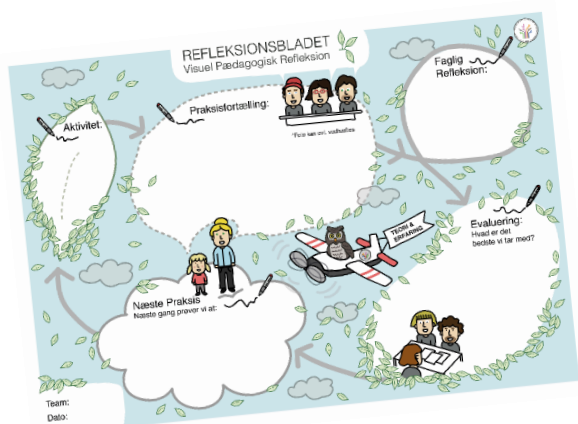
Refleksionsbladet

Refleksionsbladet¹⁰ (Rod & Blichfeldt) er en kvalitativ evaluering. En interaktiv evalueringsspraksis (Krogstrup), hvor evalueringens resultatet skabes gennem, indbydes interaktioner mellem deltagerne og den kontekst (praksisfortælling, observation), hvori evalueringen gennemføres. Evalueringens metode skaber en organisatorisk læring, hvor det pædagogiske personales inddragelse i evalueringens proces skaber nye fælles 'næste praksisser'.

Interaktiv evalueringens proces

Processen starter med en 'praksisfortælling' en observation: en praksisfortælling om børnenes handlinger i en aktivitet.

Pædagogiske praksisfortællinger er i de senere år blevet en pædagogisk disciplin. Der bl.a. bruges dagligt på Aula til at fortælle forældrene om, hvad der børn har oplevet, eksperimenteret med og udforsket i dag.

En praksisfortælling er en let og engageret fortælling, der giver udtryk for fortællerens indtryk, oplevelser og forestillinger om de handlinger, som fortællingen handler om. Praksisfortællingen kan suppleres med et billede af børnenes oplevelse. Et billede er jo mere end tusinde ord.

9: Dagtilbudsloven § 9, stk. 2 og 3

10: <https://www.blichfeldtrod.dk/materialer>

Faglig refleksion med refleksionsbriller

Den faglige refleksion er en 'tykning af praksisfortællingen' og har til formål at skabe evalueringsspørgsmålet. Ressourcemæssigt kan en refleksion med Refleksionsblade¹¹ bestå af 3 personer (1 fortæller og 2 bevidner). De 3 personer vælges de to læreplanstemaer, der giver mening som 'refleksionsbriller' i forhold til indholdet i praksisfortællingen.

Forfatteren fortæller praksisfortællingen, og de to kollegaer (bevidner) lytter til fortællingen og lave noter ud fra det første af de to læreplanstemaer, fx krop sanser og bevægelse. Efter fortællinger bruger de 2 bevidnerne nogle minutter på at fortælle hinanden om deres noter, således deres interaktion skaber en fælles tilbagemelding til fortælleren, der skriver stikord fra tilbagemeldingen i skyen 'refleksion' på Refleksionsbladet.

Nu fortæller fortælleren praksisfortællingen igen, og de 2 bevidner lytter til fortællingen med det andet læreplanstema, fx kommunikation og sprog. Efter fortællinger bruger kollegaerne igen nogle minutter på at fortælle hinanden om deres noter, således deres interaktion skaber en fælles tilbagemelding til fortælleren, der igen skriver stikord i skyen 'refleksion' på Refleksionsbladet.

Evaluering med skalaspørgsmål

Ud fra refleksionen og noterne vælges 'Det bedste vi tager med?', Det anerkendende undersøgelsesspørgsmål for evalueringen kunne fx lyde: *"Hvad - hvis vi hjælper børnene med at få bedre erfaringer med at sprogliggøre deres tanker, behov og idéer?"*

Brug en fremtidsrettede spørgsmålstype, fx 'skalaspørgsmål': På en skala på 1-10, hvor 10 er højeste og 1 laveste: *"Hvor godt understøttede vi børnenes kommunikation - i praksisfortællingen?"*, svaret er: 7. *"Hvis vi skal svare 9 næste gang, hvad skal vi lægge ovenpå, det vi gjorde i praksisfortællingen?"* Derefter brainstormes der på erfaringer og teorier, der fortæller om, hvordan vi kan gøre det lidt bedre? Idéerne skrives i skyen 'evaluering'. Blandt idéerne vælger det, der vil afprøves i fuld skala, som 'næste praksis' fx *"vi spejler børnenes kommunikation og stille nysgerrige spørgsmål"*.

Næste praksis

At arbejde med 'Næste praksis' er en fortløbende proces uden en endelig slutning, fordi den ene opnåede erfaring med den anerkendende undersøgelse om at spejle børnenes kommunikation og stille nysgerrige spørgsmål, åbner for nye iagttagelser og ideer til hvad, der skal afprøves i praksis.

11: www.blichfeldtrod.dk/assets//files/RefleksionBrillerne.pdf

Teoretisk afrunding af begreberne i styrket organisering

Det styrket pædagogiske dagtilbud

Er et dagtilbud der i deres daglig organisering og praksis arbejder ud fra Den styrkede pædagogiske læreplans rammer og indhold, bl.a. at dagtilbuddet skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv. Børn i dagtilbud skal have fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljøer, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring i forhold til deres alder og modenhed, og det pædagogiske personale skaber læringsmiljøer, der fører børnene videre i deres sociale, emotionelle og kognitive udvikling.

Det styrket pædagogiske dagtilbud er det nyeste skud på en over 100-årig dansk pædagogiske udvikling fra Frøbels Kindergarten. Der har i 2016 været 6 arbejdsgrupper og 800 praktikere fra dagtilbudsområdet involveret i arbejdet med udtænkning af det pædagogiske indhold og realisering af den styrkede pædagogiske læreplan.

Styrket organisering

Mintzberg kalder i sine tidlige arbejde organiseringsformen for 'adhocрати'. I hans senere værker vælger Mintzberg at benævne denne organisationsform for 'den innovative organisation' (Jacobsen og Thorsvik). I denne organisationsform vil organiseringen i et dagtilbud hele tiden blive omdefineret og tilpasset efter børnegruppernes behov. Det pædagogiske personale tager initiativ, afprøver idéer og arbejde kreativt. Resultatet er en organisation med høj grad af innovation. Fordelene ved innovative organisationer ligger i muligheden for fleksibilitet, god koordinering og god udnyttelse af det pædagogiske personales kompetencer. I mange tilfælde fremstår innovative organisationer som tidsbegrænsede praksisfællesskaber, der ændrer sig efter behov.

Praksisfællesskaber

Praksisfællesskaber er en integrerende del af vores dagligliv (Wenger). Vi har alle tilhørsforhold til praksisfællesskaber. På arbejde, hjemme, i forbindelse med vores hobbyer - vi hører på et givet tidspunkt til i mange forskellige praksisfællesskaber. I dagtilbuddet organiserer det pædagogiske personale i samspil med deres nærmeste teamkollegaer og børnene sociale praksisfællesskaber for at udføre deres kerneopgave. For dagtilbud betyder det, at dagtilbuddet bliver lærende, effektiv og værdifuld som organisation. Praksis er en fælles læringsproces mellem det pædagogiske personale og børnene, mellem det pædagogiske personale i teamet og mellem børnene i praksisfællesskabet. Praksis er en vedvarende, social samspilsproces, hvor deltagerne

i praksisfællesskabet interagerer, laver ting sammen og lærer af hinanden – det er sådan, praksisser udvikler sig. Læring i et praksisfællesskab er derfor en emergende proces, som vi kender det fra 'zonen for den nærmeste udvikling' (Vygotskij).

Praksisfællesskaber i dagtilbud består af et forholdsvis homogent børnefællesskab i forhold til børnenes alder og modenhed. Og et pædagogisk team af pædagogiske personale, hvis antal i teamet er afstemt efter antallet af børn i fællesskabet, deres modenhed og den pædagogiske normering for aldersgruppen.

Børnefællesskaber

Det fælles pædagogiske grundlag for den styrkede pædagogiske læreplan skriver, at al leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber. Der skal tages udgangspunkt i et børneperspektiv, barnets alder og modenhed. Det pædagogiske personale og ledelsen må skabe organisatoriske rammer, der understøtter det gode børneliv, forstået som et liv, hvor der er plads, tid og ro til at være barn, og hvor et nært og tillidsskabende pædagogiske personale giver barnet nærvær, omsorg og tryghed til at kunne lære og udvikle sig. Børn opfattes grundlæggende som kompetente og selvstændige, samtidigt med at børn har brug for omsorg, tryghed, udfordringer, positive forventninger og tillid fra det pædagogiske personale.

Børnefællesskabers størrelse er organiske alt efter børnenes alder og modenhed. En størrelse, hvor alle børn oplever at være en del af fællesskabet og bliver respekteret og lyttet til.

Det pædagogiske team

Det pædagogiske team består af pædagogiske personale med forskellige og komplementerende kompetencer, der er afstemt i forhold til børnefællesskabets alder og modenhed. Antallet af personale i de enkelte pædagogiske team er også afstemt efter børnefællesskabets størrelse. Derfor er en af de vigtigste opgaver for lederen i et styrket pædagogisk dagtilbud at sammensætte de pædagogiske team med forskellige og gensidigt komplementerende kompetencer i forhold til børnefællesskabets alder og modenhed. I et højtydende pædagogisk team vil der være et fyrtårn, der faciliterer videndeling og kompetenceudvikling gennem refleksioner og evaluering af den pædagogisk praksis.

Kilder

Asmussen, Ditte Bergholdt og Ottsen, Camilla (red.) (2019): Tidlig indsats i dagtilbud. Perspektiver på Heckman-kurven. Frederikshavn: Dafolo Forlag

Brendeland, Trude Anette (2018): Lekelyst. Oslo: Habitus, Pedagogisk Forum

Bråten, Ivar (Red.) (1998): Vygotsky i pedagogikken. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag

Børne- og Socialministeriet (2018): Den styrkede pædagogiske læreplan. www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Enoksen, Ivan; Hagemann, Steffen; Pedersen, Morten Bonde; Jensen, Vibeke Bye; Mathiasen; Stine F (2003): En pædagogisk historie. Børn & Unge nr. 51. BUPL

Falkenberg, Cecilie; Håkonsson, Erik (red.)(2000): Storylinebogen - En håndbog for undervisere. Kolding: Kroghs Forlag

Jacobsen, Dag Ingvar og Thorsvik, Jan (2008): Hvordan organisationer fungerer - indføring i organisation og ledelse. Kbh. Hans Reitzels Forlag

Knudsen, Ann-Elisabeth (2019): Børns hjerner - Hjerne, leg og dannelse i dagtilbud, Frederikshavn: Dafolo

Krogstrup, Hanne Kathrine (2016): Evalueringsmodeller, 3. udgave. Kbh.: Hans Reitzels Forlag

Københavns Kommune, Børne- og Ungdomsforvaltningen (2022): Funktionsprogram for daginstitutioner. 5. udgave

Larsen, Steen Nepper (2016): At ville noget med nogen. Aarhus: Turbine Forlaget

Rod, Peter & Blichfeldt, Frederik (2018): Læreplanstræet - Visuel pædagogisk tilrettelæggelse, refleksion og evaluering. www.blichfeldtrod.dk/bogen

Rod, Peter & Jørgensen, Mie Ib, (2020): Børneperspektivernes mulighedsrum - www.blichfeldtrod.dk/assets/files/Borneperspektivernes-mulighedsrum.pdf

Rod, Peter (2022): Her spiller vi ikke børnenes tid - www.blichfeldtrod.dk/assets/files/BlichfeldtRod_Her_spilder_vi_ikke_bornenes_tid.pdf

Storch, Jacob; Molly-Søholm, Thorkil (Red.)(2008): Teambaserede organisationer i praksis - ledelse og udvikling af team. Kbh.: Dansk Psykologisk Forlag

Wenger, Etienne (2004): Praksisfællesskaber - Læring, mening og identitet. Kbh.: Hans Reitzels Forlag